

Список источников:

1. Духовная культура Китая: Энциклопедия. Москва, 2006. Т. 1. С. 11; М., 2007. Т. 2. С. 13.
2. Ежов В. Мифы Древнего Китая. Москва, 2004.
3. Лу Синь. Краткая история китайской художественной прозы (中国小说史略). 1930.
4. Немировский А.И. Мифы и легенды Древнего Востока. Москва, 1994.
5. Юань Кэ. Мифы древнего Китая. Москва, 1965. С. 102-103.

«Я Є, ТОМУ ЩО МИ Є»: КОРИННЯ ТА СЕНСИ АФРИКАНСЬКОГО БУТТЯ

Мореніке Аларо Тосін (Нігерія)

Науковий керівник – доц., к. психол. н. Моргунова Н.С.

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

м. Харків, Україна

Національне світосприйняття – це специфічний для певної етнічної спільноти спосіб сприймання та емоційного переживання дійсності. Це «колективний фільтр», через який народ бачить світ, себе в ньому та будує стосунки з іншими. На формування цього «колективного ока» впливають природне середовище (ландшафт і клімат визначають спосіб життя та ставлення до природи), історичний досвід (війни, періоди державності або її відсутності, що загартовують волелюбність і ставлення до влади), релігія та традиції (вірування, обряди формують моральні орієнтири та духовні цінності), культура та мистецтво (народна пісня, казки та література фіксують ідеали та переживання народу).

Самосвідомість сучасних африканців визначається глибинними традиційними цінностями та орієнтаціями (міфи, культура, звичаї), цінностями, які привнесли в африканські країни європейці у процесі колонізації, та сучасними установками на створення глобального суспільства. Молоде

покоління африканців щодо майбутнього має ментальність сучасних розвинених країн – молодь активно планує своє майбутнє, а деякі молоді люди докладають зусиль для реалізації цих планів. І все-таки багато народів, які проживають на територіях багатовікового розселення своїх предків, зберігають родовий спосіб життя, оригінальну етнічну культуру і є носіями особливої етнічної свідомості.

Світосприйняття народів Африки є унікальною соціокультурною системою, яка ґрунтується на нерозривній єдності людини, природи та духовного світу. На відміну від західного антропоцентризму, африканський світогляд визначається глибоким колективізмом (філософія «Убунту»), де особистість усвідомлює себе лише через приналежність до громади та зв'язок із предками. Це цілісне бачення світу, де сакральне не відокремлене від повсякденного, а час і простір пронизані символізмом, продовжує залишатися фундаментом ідентичності народів континенту навіть в умовах стрімкої глобалізації XXI століття.

Основні особливості світосприйняття африканських народів включають сприйняття життя як безперервного богослужіння, відсутність чіткого поділу між матеріальним і духовним, символізм у мистецтві, а також велику роль масок, ритмічних танців та обрядів ініціації.

Африканський світогляд характеризується цілісною системою, де колективна ідентичність (ubuntu) ставить стосунки в громаді вище індивідуалізму. Час сприймається подієво, а духовна сфера об'єднує живу спільноту, предків та віру в життєву силу природи.

Центральним елементом африканського світосприйняття є колективізм та концепція «Убунту», що перекладається як «Я є, тому що ми є». У цій філософії людина не мислиться окремо від громади, вона визначається через її приналежність до спільноти, а успіх та добробут кожного індивіда нерозривно пов'язані з групою. Особистість не відділяє себе від племені. У наш час ця

традиція проявляється у високій активності молодіжних рухів та стартапів, де колективна енергія стає рушієм економічних змін.

Важливими для африканців є духовний зв'язок та культ предків. Африканська духовність базується на переконанні, що світ живих і світ духів тісно взаємодіють. Померлі родичі вважаються охоронцями родини, які впливають на повсякденне життя. Духи предків шануються як посередники між людьми та вищими силами (Богами-творцями). Сакральним є й сприйняття землі. Земля сприймається не просто як ресурс, а як зв'язок між минулими та майбутніми поколіннями.

Основу африканських традиційних релігій становлять такі загальні компоненти, як віра в Бога, який у різних народів має своє ім'я; шанування духів предків; віра в божества, які є посередниками між Богом та людьми;) віра в тотеми; віра в талісмани, амулети, обереги та ін.

За міфологічними уявленнями, наприклад, народів Нігерії, всесвіт складається із трьох ярусів. Перший – небесний світ, де живуть добрі духи та боги, другий – це світ людей і тварин, і третій – пекло. У міфології небо виступає як першоелемент і творець світобудови. Воно символізує безсмертя, благополуччя та щастя. На небі живуть добрі духи та боги. Багато африканських міфів розповідають, що на зорі часів люди жили на небесах разом із верховним богом, але потім вони чимось розсердили його і були вигнані на землю.

Антиподом небу виступає земля. Вона – носій дієвого початку. Символізує родючість, а також місце скорботи, де на людину чекають різні важкі випробування. Земля в африканській міфології зображується в образі черепахи. Землю шанували та боялися, бо вважалося, що вона могла наслати на людей голод та смерть. Тому, щоб не осквернити землю, у деяких африканських народів вождь не наважувався ступити на землю босою ногою, заборонялося сідати на неї та їсти є продукт, який впав.

Пекло, за уявленнями багатьох африканських народів, включало три світу: ліс, підземний світ і підводний світ. Ліс є символом потойбіччя у землеробських народів. Стародавня людина сприймала ліс як простір смерті, оскільки він бачив у ньому місце, звідки приходить небезпека (дикі звірі). Підземний світ є світом мертвих.

Деякі небесні світила також мали свій тваринний символ. У деяких африканських міфах та обрядах виявляється прихований зв'язок між леопардом і місяцем: темні плями на жовтій шкурі леопарда нагадували їм плями на місяці. Місяць пов'язаний з водою, родючістю та здоров'ям. Він – носій чоловічого начала. Народи Конго шанували її як божество, шукали її заступництва.

Сонце в африканській міфології вважалося символом вогню та смерті. Воно уособлювало смерть, оскільки завершення людського життя подібне до заходу сонця. Воно символізує жіноче начало.

Вогонь теж є одним із першоелементів всесвіту. Він розглядався стародавніми африканцями як чоловічий символ, тому у багатьох народів Африки отримання вогню було чоловічим заняттям. Жінкам заборонялося навіть розкривати секрет видобутку вогню. Вогонь символізує чистоту як тіла, так і душі. Вогонь широко використовується африканцями в обрядах, існують практики очищення та випробування вогнем. У селах вогню у вогнищі не давали згаснути. Його слід було підтримувати не тільки для приготування їжі чи заради тепла, але й для охорони будинку від зла. Згасання вогню розглядалося як велике нещастя. Запалену головню батько передавав своєму синові, коли той одружувався і створював своє домашнє вогнище. Якщо батько відмовляв у вогні, це означало, що син не сміє залишати рідну родину.

Протиставлення води та вогню як жіночого та чоловічого начала простежується й у професійній діяльності африканців. У багатьох африканських народів існують відмінності між чоловічою та жіночою працею. Так, гончарною справою повинні були займатися лише жінки, а ковальством –

лише чоловіки. Жінками ковалів були гончарниці. Коваль та гончар – герої багатьох африканських міфів. У ряді міфів гончару приписується створення людини зі шматка сирого глини.

Отже, міфологічне мислення древніх африканців ділило світобудову на частини – світ природний і світ надприродний. Сам всесвіт складається з неба, землі та пекла. Давня людина абсолютно залежала від природи, тому створювані нею образи всесвіту мали багато рис, які свідчили про нездатність людини відокремити себе від неї. Тож в африканській міфології широко поширене використання тварин як символ самої всесвіту, її елементів, явищ природи, небесних світил. Тотемний світогляд африканців добре простежується у міфах про всесвіт.

Африканцям і сьогодні притаманні анімізм та одухотворення природи, віра в те, що навколишній світ (дерева, річки, каміння) населений духами. Традиційні вірування вимагають екологічної гармонії, поваги до природних об'єктів. Природа сприймається ними як живий організм, наповнений духовними силами, жива істота, з якою необхідно гармонійно співіснувати.

Важливим у світосприйнятті африканців є символізм у мистецтві та побуті. Мистецтво для африканців є не стільки естетичним об'єктом, скільки функціональним символом. Маски та статуетки використовуються як обереги, фетиші або інструменти для зв'язку з предками. Африканська скульптура та маски – це не просто мистецтво, вони є функціональними об'єктами для ритуалів, які захищають від злих сил або уособлюють предків. В африканському мистецтві першорядною є стилізація, оскільки абстракція та експресіонізм переважають над реалізмом, а головною метою є передача суті або символу об'єкта. Кольори також символічні: наприклад, червоний – кров, достаток; білий – світло, ініціація; чорний – духи предків.

Специфічним є сприйняття часу африканцями. На відміну від лінійного західного часу, африканський світогляд часто розглядає час як ритмічний та циклічний. Події минулого, теперішнього та майбутнього вважаються

взаємопов'язаними через духовні аспекти. Важливим є «теперішній момент» і події, які мають безпосереднє значення для громади.

Ритми, музика та танець є невід'ємною частиною життя африканських народів, супроводжуючи всі важливі події – від полювання до поховання.

Усі розглянуті нами особливості допомагають народам Африки зберігати ідентичність в умовах сучасної глобалізації, поєднуючи традиційну мудрість із новими технологіями та соціальними трансформаціями.

У наш час традиційне африканське світосприйняття, незважаючи на вплив релігій (іслам, християнство) та модернізацію, зберігає свою унікальність, фокусуючись на збереженні традицій, повазі до природи та міцних соціальних зв'язках.

Список джерел:

1. Висоцький О.Ю., Ставченко С.В. Африканістика: курс лекцій. Дніпро: Інновація, 2024. 300 с.
2. Майборода О. М. Етнічні пастки деколонізації: африканський досвід : монографія. Київ : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2023. 216 с.

КУЛЬТУРА ТА ТРАДИЦІЇ НІГЕРІЇ

Олувабунмі Патрік Фемі (Нігерія)

Науковий керівник – доц., к. психол. н. Моргунова Н.С.

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

м. Харків, Україна

Нігерійська культура має багату історію і є сплавом безлічі субкультур різних громад, які живуть у державі.

Країна відома як «Африка в мініатюрі» завдяки різноманітності, музиці (афробіт), кіноіндустрії (Ноллівуд) та традиційним ремеслам, як-от ткацтво та різьблення.